

Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv tevékenysége a katasztrófák következményeinek felszámolása során

Jelen cikk bemutatja a rendőrségen belül az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv szakterületeit, részletezi feladatait, különös tekintettel a katasztrófák során végrehajtott és végrehajtást igénylő feladatokra. Az alapvető feladatok mellett bemutatásra kerülnek azok a részfeladatok, melyeket a katasztrófák felszámolása igényel. Megismerhetjük a szervezet kettős rendeltetését és a két időszak elhatárolásának feltételeit, továbbá a társszervekkel való együttműködés problémáit és a közös munka fejlesztésének lehetőségeit is.

Kulcsszavak: rendőrség, szakterület, katasztrófa, felszámolás, együttműködés

Bevezetés

Ma már magától értetődő, hogy a katonai erőket, a katonák birtokában lévő speciális szakértelmet és eszközöket természeti és civilizációs katasztrófák esetén is bevessék a lakosság életének, egészségének, javainak védelmében.¹ A védelmi szféra más szervei, így a rendőrség is jelentős szerepet vállal a lakosságot veszélyeztető helyzetek megoldásában.

A rendőrség állami és fegyveres rendvédelmi szerv, melyet az 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: rendőrségi törvény) alapján általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervre, belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervre, illetve terrorizmust elhárító szervre tagoljuk. A cikkben főként a „klasszikus” rendőrségi feladatokat kívánom ismertetni, így a címnek megfelelően csak az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv által végzett munkát elemezem az alábbiakban, de az egyszerűség kedvéért ezt rendőrség néven említem.

A rendőrség fő feladatahoz alapvetően a bűncselekmények és szabálysértések megelőzése és felderítése, a külföldiek Magyarországra való beutazásával, tartózkodásával és bevándorlásával, illetve a menekültügyi eljárással kapcsolatos idegenrendészeti tevékenység tartozik. A közbiztonságra veszélyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat lát el, valamint

¹ Hornyacsek Júlia – Keszely László: A katonai erők, képességek alkalmazása katasztrófák esetén. Hadmérnök, 2013. VIII.:(2.) 191–209. o.; http://hadmernok.hu/132_18_hornyacsekj_kl.pdf (letöltve: 2012. 11. 02.)

a közlekedésben hatósági engedélyeket ad ki, közúti ellenőrzést és a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat végez. A fentiekén túl a rendőrség védi a Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos személyek életét, testi épségét, kijelölt létesítményeket őriz, és részt vállal a büntetés-végrehajtásban is. Végül, de nem utolsósorban széles körűen elvégzi a rendkívüli állapot, szükségállapot és veszélyhelyzet esetén hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat, több szakterületre kiterjedően. A szervezeten belül szolgálatot teljesítő rendőrnek mind a normál, mind pedig a minősített időszakban jó kommunikációs készséggel, kreativitással kell rendelkeznie, illetve előnyt jelent még az emberekkel való jó kapcsolat, a változásokra és konfliktusokra való gyors reagálás, a beleérző képesség. Szükséges ez normál időszakban, azonban katasztrófa veszélye, bekövetkezése vagy veszélyhelyzet esetén még inkább. Fontos az emberekre való odafigyelés és a segítő szándék, hiszen a rendőr is alaposan kiveszi a részét a mentésben.

Céлом rávilágítani arra, hogy a védekezésben és segítségnyújtásban több szerv együttesen hatékonyabb, és annak ellenére, hogy a téma a rendőrségről szól, számos szervezet van, amely ugyanolyan eredményesen végzi munkáját a megelőzés, a védekezés és a felszámolás során. Céloom még rámutatni azokra az együttműködés során jelentkező problémákra, melyek kiküszöbölésével hatékonyabb közös munka hajtható végre az állampolgárok sokoldalú biztonsága érdekében.

A „rendőrség” szakterületei és azok alapvető feladatai normál időszakban

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi, területi és helyi szervekre tagozódik, melyet az országos rendőrfőkapitány vezet. Magyarország Alaptörvényének 46. cikk (1) bekezdése szerint a „Rendőrség alapvető feladata minden időszakban a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme”. A fent meghatározott feladatok mellett a rendőrség feladatkörébe tartozik még: a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és a rendőrségről szóló törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés. Emellett védelmet nyújt még a rendőrségi törvény (2) § alapján „az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak, továbbá tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait”.

Mindezek tudatában a felsorolt alapfeladatokat külön területekre szükséges bontani, hiszen egy személyben a rendőr nem tud ellátni pl. közlekedési helyszínelő és útlevélkezelő tevékenységet, hiszen ez két különböző feladat, és ennek megfelelően más szabályok vonatkoznak rájuk. A munkaköri leírások sem ugyanazzal a tartalommal rendelkeznek.

A továbbiakban megvizsgálom azokat a szakterületeket, melyek kisebb-nagyobb különbséggel, de átfogják magát a szervezetet, így összefüggőbb kép alkotható a rendőrség munkájáról.

Az egyes szakterületek bemutatása

A rendőrség *bűnügyi (bűnüldözési, bűnmegelőzési), szabálysértési szakterületén végzi* a bűncselekmények, szabálysértések megelőzését, megakadályozását és felderítését, valamint gondoskodik a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak személyi védelméről. Bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében (a már említett általános bűnügyi nyomozó hatósági jogkör mellett) szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és felderítésében. Mindezekon túl bűnügyi területen a rendőrség a 329/2007. (XII. 13.) kormányrendelet – a rendőrség szerveiről és a rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről – alapján nyomozó hatósági jogkört lát el, melyen értjük a titkos információgyűjtő tevékenységet, a bűnmegelőzési és áldozatsegítői feladatokat, a körözési tevékenységet és adatszolgáltatást, illetve ellátja a nemzetközi rendőri együttműködésből rá háruló feladatokat.

A *közrendvédelmi területen* ellátja a közbiztonságra veszélyes egyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági, a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti, büntetés-végrehajtási feladatokat. Értékeli és elemzi a közbiztonság illetékességi területén történő fenntartását, továbbá egyedül is szervezi és végrehajtja a jogszabályban részére meghatározott minősített időszakos feladatokat, közreműködik a rendkívüli intézkedések végrehajtásában, illetve a gyűlekezési jog hatálya alá tartozó rendezvényekkel kapcsolatos feladatokat is ellátja. Objektumőrzési, vonatkísérési és más biztosítási feladatokkal rendelkezik, végzi az előállítottak és a rendőrségi fogdában fogva tartottak őrzését, kísérését, valamint közrendvédelmi bírságot állapít meg. Tevékenysége kiterjed a házi őrizet és a lakhelyelhagyási tilalom előírásainak ellenőrzésére is.

A *közlekedésrendészeti szakterület* közlekedési és rendészeti feladatokat lát el. Emellett fontos eleme a területnek a baleset-megelőzés és a folyamatos baleset-helyszínelői tevékenység ellátása a magyarországi úthálózaton. Ezeket a feladatokat normál időszakban és minősített helyzetekben is el kell tudni látnia. *Határrendészeti területen* feladata az államhatár őrzése, az államhatár jogellenes átlépésének megelőzése, felderítése és megszakítása. Ez a szakterület ellátja még a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat, valamint ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat, végzi a határátléptetést, biztosítja a határátkelőhelyek rendjét. Alapvető feladat még a 329/2007. (XII. 13.) kormányrendelet alapján a fentiekén túl az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezelé-

séhez szükséges intézkedések megtétele, továbbá az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények elhárítása. A külső határon ellátja a határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési, az államhatár rendjének fenntartásával kapcsolatos feladatokat, a belső határon pedig ellátja az államhatár rendjének fenntartásával, a határellenőrzés ideiglenes visszaállításával és végrehajtásával, valamint a mélységi ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat. Közreműködik még a visszafogadási egyezményekből adódó és a személyek államhatáron történő átadás-átvételével kapcsolatos feladatokban, és fenntartja az őrzött szállásokat. Az elmúlt időszak sajnálatos katasztrófaeseményei bizonyítják, hogy a katasztrófák nem ismernek határokat, így, több szervezetnek is részt kell vennie a feladatok ellátásában.² A katasztrófák esetén a mentőerők határátlépését, a mentéshez szükséges szállítmányok haladását a rendőrség biztosítja.

A rendőrségen belül a fenti általános bemutatáson túl van egy szakterület, melyet közigazgatási vagy igazgatásrendészeti területnek is lehet nevezni. Ide tartoznak – szintén a 329/2007. (XII. 13.) kormányrendelet alapján – a fegyverekkel, lőszerekkel, lőterekkel, robbanóanyagokkal, pirotechnikai eszközökkel kapcsolatos közigazgatási feladatok, a kábítószerekkel, pszichotróp anyagokkal és kábítószer-prekurzorokkal kapcsolatos hatósági ellenőrzési feladatok, a személy- és vagyonvédelmi, illetve magánnyomozói tevékenység felügyelete, az eltűnt személyek felkutatásával kapcsolatos eljárások és a rendkívüli halálesetek kivizsgálásával kapcsolatos eljárások. A szakma ezt a tevékenységet azért nem emeli ki külön, mivel a „fegyverügyekben” és „kábitószerügyekben” dolgozó kollégák a katasztrófavédelem során és abban nem tudnak munkájukkal olyan mértékű segítséget nyújtani, mely szakterületükből adódna. Az „eltűnések” közigazgatási mivoltára tekintettel a bűnügyi szakterület nagyban kiveszi a részét ebből a munkából is, hiszen személyeket keres és körözéseket ad ki, ezért ezt a területet egyben vizsgálom a bűnügyi területtel. Természetesen a szakterületeket nem lehet élesen elhatárolni egymástól, hiszen azok általában egymástól függő és nagyrészt egymásra épülő eljárások, egymást követő intézkedések sorát jelentik. A fenti csoportosítást és a szakterületek konkrét tevékenységéneket felsorolását a rendőri szakmában nem mindenki ilyen formában teszi meg, de a felsorolások, klasszifikálások lényegüket tekintve hasonlóak.

A fentiekben túl a szervezet a rendőrségi törvényben foglaltak szerint minden szakterületen „ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a veszélyhelyzet és a váratlan támadás esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat, illetve rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kiszorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében is”.

² Hornyacsek Júlia: Die gesetzlichen Grundlagen Elemente, Aufgaben der Katastrophenmedizin, und ihre Bestimmung im Schutz gegen Katastrophen. *Hadtudományi Szemle*, VI.:(2.) 152–167. o. (2013)

A szakterületek feladatai és tevékenysége katasztrófák során

A katasztrófavédelem az új jogszabályok létrehozásával 2012-ben köztudottan újraszerveződött. Ennek eredményeként 3 különálló területre oszlott: iparbiztonság, polgári védelem és tűzvédelem. A rendőrség mindhárom területen rendelkezik feladatokkal, azonban a felsorolásból különös figyelmet kell fordítani az iparbiztonságra mint új területre, hiszen ez további szakterületekre terjed ki. A 2012. január 1-én hatályba lépett iparbiztonsági szabályozás kiterjed a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés, valamint a veszélyesáru-szállítmányok, a kritikus infrastruktúrák védelme és a nukleáris biztonság katasztrófavédelmi feladatainak ellátására.³

A hatékony kárfelszámolás alapfeltétele, hogy a megjelenő mentőerők összehangoltan, a kialakult helyzetnek legmegfelelőbb módszerekkel tevékenykedjenek, és önmaguk is biztonságban végezhessek a feladataikat.⁴

A rendőrség hivatásos állománya igen sajátosan veszi ki részét a feladatokból. Katasztrófa helyzetben vagy annak veszélye esetén a szervezet *kettős rendeltetésű*, ami azt jelenti, hogy elvégzi a hatáskörébe utalt, békeidőszakban alkalmazott tevékenységeket, valamint emellett külön jogszabályban meghatározott és a helyzetnek megfelelő további, a katasztrófavédelmi munkát segítő feladatokat lát el.⁵

A katasztrófa észlelése

Katasztrófa bekövetkezésekor vagy veszélyének észlelésekor, illetve az erre utaló bejelentés esetén a rendőr haladéktalanul gondoskodik az elhárításra jogosult hatóságok és szervek értesítéséről a Rendőrség Központi Ügyeletén keresztül. Ezt követően az észlelt cselekményről – már annak lefolyását és szolgálati helyre vonulást követően - a rendőr jelentést készít. Elsődlegesen a helyszínről csak szóban, szolgálati rádión keresztül jelent, mely alapján az ügyeletes a 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet – a rendőrség szolgálati szabályzatáról – (továbbiakban: szolgálati szabályzat) értelmében értesíteni köteles a területileg illetékes katasztrófavédelmi szerv ügyeleti szolgálatát. A szóbeli jelentésnek is tartalmaznia kell a katasztrófa helyszínén a rendőr által tett intézkedéseket a közbiz-

³ Kátai-Urbán Lajos.: Establishment and Operation of the System for Industrial Safety within the Hungarian Disaster Management. *Ecoterra: Journal of Environmental Research and Protection* (ISSN: 1584-7071) 11: (2) pp. 27–45. (2014)

⁴ Hornyacsek Júlia: A katasztrófa-kárterület felderítésének elméleti és gyakorlati kérdései. *Hadmérnök*, VIII. évfolyam 1. szám, 2013. március, 79–98. o. (ISSN 1788-1919); http://hadmernok.hu/2013_1_hornyacsekj.pdf (letöltve: 2012. 12. 01.)

⁵ Hevér Enikő: A bűncselekményi tényállások megállapításának rendje, a Rendőrség bünyügyi feladatai katasztrófák során, különös tekintettel a 2010. évi vörösiszap-katasztrófára. *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI. évfolyam 1–4. szám, 2011, 291. o.

tonság és az adott helyzetben elvárható rend fenntartására, valamint ennek helyreállítási, továbbá tartalmaznia kell a helyszínrre érkező mentőegységek sorát, azok általános tevékenységét.

A helyszínen a rendőr elsődlegesen közreműködik a forgalom lezárásában és elterelésében, valamint az élet- és vagyonmentésben. Ezenkívül szerepe van még a lakosság és a határforgalomban részt vevők tájékoztatásában, a végrehajtandó személyi és anyag-, a járművek vegyi-sugármentesítési feladatok biztosításában, az egészségügyi és a járványügyi rendszabályok betartatásában, a veszélyes szállítmányok kiömlése, szivárgása esetén a riasztási és biztosítási feladatokban, a sugárzó anyagok felfedezése esetén meghatározott eljárásban, illetve a szomszédos országok területéről átsodródó mérgező vagy sugár-szennyezett felhők esetén a riasztásban, a szükséges, a védekezés hatékonyságát növelő intézkedések megtételében. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv biztosítja még a mentő- és segítő erők államhatáron történő átkelését, felvezetését, határ-átléptetését, valamint a nemzetközi polgári védelmi, valamint a katasztrófavédelemben részt vevő erők, eszközök határterületen történő mozgását, az egyszerűsített vagy a határátkelőhelyen kívüli átléptetését és az államhatár veszélyeztetett szakaszának lezárását, továbbá a rendészeti célú határbiztosítási feladatok végrehajtását.

Az említett szóbeli jelentést követően az ügyeletes a területileg illetékes katasztrófavédelmi szerv ügyeleti szolgálatán kívül értesíti még a veszélyeztetett terület lakóit, valamint árvízveszély esetén az illetékes önkormányzat polgármesterét.

A bűnügyi szakterület alkalmazása

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv a katasztrófavédelmi feladatai során a bűnügyi (bűnüldözési, bűnmegelőzési), szabálysértési szakterületen is részt vesz a bűncselekmények/szabálysértések megelőzésében, felderítésében és azok kivizsgálásában, közreműködik a cselekményt elkövető személyek felelősségre vonásában. Teszi ezt normál időben és katasztrófák során egyaránt, hiszen egy katasztrófát kiváltó vagy annak veszélyét keltő alapesemény jogilag lehet szabálysértés vagy bűncselekmény egyaránt. Természetesen a két eljárás nagyban különbözik egymástól, azonban lényegük és eljárási rendjük hasonló sémán fut. Céljuk az ilyen jellegű események megakadályozása, illetve ha az már bekövetkezett, akkor azok széles körű bizonyítása.

A bűnügyi és szabálysértési terület főként ügyfeldolgozó tevékenységéről ismert. A fentiek mellett alapfeladat az ismert, illetve ismeretlen tettesek elleni eljárások (felderítés, vizsgálat) lefolytatása, az elkövetők elfogása is. Külön nem említem szakterületként, mivel a bűnügyi terület tevékenységi körébe tartozónak tartom a közigazgatási hatósági eljárások keretén belül az eltűnt személyek felkutatását és tartózkodási helyének megállapítását. Ennek, valamint a bűncselekményt elkövetők elfogása érdekében körözési tevékenységet is végez a rendőrség.

Az említettek szerint a rendőrség bűnügyi és szabálysértési szakterületen katasztrófák során vagy annak veszélye esetén sem működik másként, az eljárások nem különböznek az egyéb időben való eljárások lefolytatásától. Alapvetően ilyenkor is az eljárás gyors befejezésére való törekvés a fő elv, illetve az, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel és nyomozati cselekményekkel, szabálysértési intézkedésekkel kétséget kizáróan megállapítható legyen a cselekmény elkövetése, annak súlya, pontos vizsgálata és az elkövető felelőssége. A felderítésre és bizonyításra rendelkezésre álló eszközök tára sem változik ilyen esetekben, hiszen pl. egy ipari vagy műszaki katasztrófát – mint sok bűncselekménytípust –, ha az különös szakértelmet igényel, csak szakértő állapíthat meg. A felderítés vagy vizsgálat során ilyen esetekben is szükség van tanúkihallgatásokra, adatgyűjtésekre, különböző szervezetek vagy szervek információkérés miatti megkeresésére, illetve ha a nyomozás vagy vizsgálat olyan szakba került, akkor gyanúsított(ak) kihallgatására, szembesítésekre is. Az eljárás lényege ilyenkor a nagyobb társadalmi jelentőség és médiafigyelem, melyek miatt még nagyobb koncentráció szükséges a munkát végző nyomozóktól, vizsgálóktól.

A közrendvédelem jelentősége

A közrendvédelmi szakterület szintén részt vesz a katasztrófák elleni védekezésben, mely feladat főként csapaterős tevékenység. Ez azt jelenti, hogy egy előre meghatározott közrendvédelmi – egy területi szerv teljes illetékességi területéről létrehozott – csoport látja el többek között ezt a feladatot is, ezért ez legfőképpen közrendvédelmi tevékenység. Természetesen ha az adott katasztrófa elleni védekezés és annak terjedelme megkívánja, akkor a közrendvédelmi állományon kívül más hivatásos személyek vagy csoportok is vezényelhetők.

A fentiek mellett a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet szabályozza, hogy a közrendvédelmi terület részt vesz még a nemzetközi és hazai katasztrófavédelmi gyakorlatokon, valamint a veszélyhelyzetek felszámolásában részt vevő szervezetek tevékenységének biztosításában, a kijelölt objektumok őrzés-védelmében, EÁP telepítésében, működtetésében, a kulturális örökség védett elemei védelmében, a lakosság védelmi célú építményei veszélyhelyzet idejére szóló előkészítésének, készenlétbe helyezésének biztosításában és az áldozatok felkutatásában. A kárterületen közreműködik még a kitelepített és a befogadott lakosság regisztrációjában, a lakosság életét és anyagi javait tömeges méretekben veszélyeztető természeti csapások, ipari balesetek következményeinek felszámolásában részt vevő erők feladatai ellátásának biztosításában, emellett ellenőrzik a lakosság tartózkodásának korlátozására bevezetett intézkedések betartását.

Kárterületen a közrendvédelmi állomány végzi a kárterületek lezárását, a forgalomirányítást, a kimenekítést, a kitelepítést és a befogadást rendőri biztosítással, a hazai és nem-

zetközi segélyszállítmányok és segélycsapatok mozgási útvonalainak biztosítását, illetve a rend fenntartását a katasztrófák, a veszélyhelyzet kihirdetése esetén történő kitelepítés során és a kitelepített lakosság befogadási helyein. Őrzi a kárhelyszínen visszahagyott tulajdont, ellenőrzi a kitelepítéssel érintett területre történő be- és kijárást, meghatározza a bejárasi útvonalakat, továbbá rendőri feladatokkal kapcsolatos tájékoztatást ad, az áldozatok és hozzátartozóik tájékoztatását biztosítja, végzi a helyszín biztosítását, lezárását.

Közlekedésrendészeti feladatok

A következő, bemutatni kívánt terület a közlekedésrendészeti szakterület, mely katasztrófa, tüzeset vagy baleset, valamint rendezvény helyszínén a feltétlenül szükséges mértékben és időtartamban elrendelheti az egyes útvonalak, utcák, terek, városrészek közötti forgalmának teljes vagy részleges lezárását, a forgalom elterelését vagy korlátozását, a megállás vagy várakozás tilalmát, valamint az arra kijelölt helyen a várakozás megszüntetését, egyéb közlekedési tilalmak feloldását, az egyirányú forgalmú utcában a közlekedés irányának megváltoztatását.

Ezzel egyidejűleg – ha szükséges – gondoskodik a közúti jelzőtáblák ideiglenes kihelyeztetéséről, valamint az állandó jelleggel kihelyezett közúti jelzőtáblák leszerelés vagy letakarás útján történő feloldásáról. Természetesen ezeket az ok megszűnésekor el kell távolítani, az állandó jelleggel ott lévő közúti jelzőtáblák hatályát vissza kell állítani. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv a szolgálati szabályzata alapján jogosult a forgalom rendjének ideiglenes megváltoztatására vagy útkereszteződés, útszakasz lezárására is, ha a közlekedés biztonságát közvetlenül veszélyeztető körülmények vagy más rendellenességek lépnek fel.

A közlekedés területén a legnagyobb gondot és abból adódóan esetlegesen katasztrófát vagy veszélyhelyzetet a veszélyes áruk szállítása okozza. Ezért az erre vonatkozó különleges biztonsági feltételeket Magyarországon nemzetközi egyezményeken alapuló jogszabályok rögzítik. Betartásukra nemzetközi forgalomban államközi szerződések köteleznek bennünket. A nemzetközi előírások szigorúak és döntő többségében nagyon korszerűek. Az ipari, a közlekedési, a környezetvédelmi, a biztonságtechnikai szakemberek nemzetközi kooperációját tükrözik, amire a kereskedelem és a közlekedés nemzetközi volta, illetve a megkívánt azonos biztonsági szint miatt szükség van.⁶ A szigorú nemzetközi és hazai szabályozási rendszer ellenére a közelmúltban számos hazai és nemzetközi baleset történt, amelyek rávilágítanak arra, hogy a megelőzés mellett minden esetben fel kell készülni az esetlegesen bekövetkező esemény szakszerű felszámolására, elhárítására, valamint törekednünk kell arra, hogy a lehetséges következményeket és

⁶ Horváth Hermina – Kátai-Urbán Lajos: Veszély-elhárítási tervezés a vasúti rendező-pályaudvarokon, 7. o., <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan436.pdf> (2014. 11. 30.)

azok hatásait a minimumra csökkentjük. Ennek kivitelezéséhez és gyakorlati megvalósításához szükségünk van egy átfogó veszély-elhárítási tervezési rendszer alkalmazásához. Figyelemmel hazánk EU-tagállamként történő működésére, folyamatosan korszerűsítünk kell a veszélyhelyzetek, ezen belül is a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését biztosító uniós elvárásoknak megfelelő hazai normákat, műszaki és módszertani követelményeket.⁷

Közlekedésrendészeti tevékenységek még azok a feladatok, melyek a normál időszak-tól eltérő időben is alkalmazásra kerülnek, többek között a sebességmérés, a balesetek helyszínén szükséges intézkedések megtétele, illetve a forgalom folyamatosságának fenn-tartása.

A határrendészet katasztrófavédelmi jelentősége

A határrendészeti rendszer az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzését, felderítését és megszakítását, az államhatár átlépésének feltételeivel nem rendelkező személyek be-, át- és kiutazásának megakadályozását, a Magyarországon és a schengeni térségben jogellenesen tartózkodó személyek kiszűrését és az ezzel kapcsolatos idegenrendészeti intézkedések és eljárások összességét jelenti. A külső határon a határel-lenőrzés, a határrend fenntartása, a mélységi ellenőrzés, az idegenrendészeti intézkedések és eljárások, valamint a szakmai irányítás és felügyelet a feladat. Ezzel szemben a belső határon ugyanúgy jelen van a határrend fenntartása, a mélységi ellenőrzés és az idegenrendészeti intézkedések és eljárások a szakmai irányítás és felügyelet megléte mellett mint feladat, azonban megjelennek a kompenzációs intézkedések is. A feladatokat szabályozza a 8/2008 (OT. 6.) ORFK utasítás a rendőrség határrendészeti szabályzatáról.

Katasztrófaveszély vagy veszélyhelyzet felszámolásában a határrendészeti szakterület is kiveszi részét: a részt vevő erők gyors közúti felvonulását és az államhatáron történő átléptetését elősegítő intézkedéseket hajtják végre, illetve a nemzetközi katasztrófavédelemben részt vevő erők, eszközök schengeni külső határon lévő határterületen történő mozgásának biztosítását végzik, továbbá a vonatkozó nemzetközi megállapodásban rögzített határátléptetést a határátkelőhelyek körzetében. Létrejöhhetnek úgynevezett határon átnyúló katasztrófák, illetve bekövetkezhet olyan mértékű katasztrófa vagy veszélyhelyzet is, mikor az állampolgárok vagy egyéb mentőcsapatok, mentőegységek határon történő azonnali átléptetése szükséges. Ilyen esetekben fontos a határrendészeti szakterület gyors reagálása és intézkedéseik gyors megtétele, az átléptetés soron kívülségének végrehajtása és a csoportok célterületükre való kísérésében – természetesen megkülönböztetett jelzés-sel – való segítségnyújtás.

⁷ Horváth Hermina – Kátai-Urbán Lajos: Veszély-elhárítási tervezés a vasúti rendező-pályaudvarokon, 1. o., <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan436.pdf> (2014. 11. 30.)

A határon átnyúló katasztrófákkal kapcsolatban megjegyezném, hogy különféle segítségnyújtási rendszerek működnek már az EU, az ENSZ és a NATO kötelékén belül is, mely rendszerek és szervezetek konkrét intézkedéseket tesznek és hoznak létre a segítségnyújtással összefüggő feladatrendszer tervezését, működését és a növekvő hatékonyságot illetően. Ezek között, főként műveleti szinten az ENSZ vezető szerepet tölt be.⁸

A védelmi igazgatási feladatokban részt vevő más szervek rendőrséggel való együttműködésének gyakorlata, az együttműködés problémás pontjai

A rendőrség, mint azt az előzőekben olvashattuk, felkészült és megfelelő jogszabályi háttérrel rendelkezik egy esetleges katasztrófa bekövetkezésekor a szükséges segítség nyújtásához. Bemutattam a különböző szakterületeket, azok tevékenységét normál időszakban és katasztrófa veszélye, illetve annak bekövetkezése esetén, azonban konkrétan a veszélyeztető hatásokat is elemeznem kell. Ezek az alábbiak lehetnek:

- Ár- és belvízi katasztrófa
- Vízszennyezés élő vizekben, ivóvízkészletekben
- Rendkívüli időjárási körülmények
- Hirtelen lehullott nagy mennyiségű csapadék
- Földrengés
- Levegőszennyezés
- Veszélyes anyagok előállítása, felhasználása, tárolása
- Veszélyes anyagok szállítása
- Nukleáris veszélyhelyzet, baleset
- Humán járványok
- Állategészségügyi járványok
- Nagy kiterjedésű területtűzek
- Ökológiai katasztrófa
- Kritikus infrastruktúra rendszerek üzemzavara
- Migrációs krízishelyzet
- Börtönlázadás
- Háborús robbanószerkezetek feltalálása
- Halálos tömegszerencsétlenséggel járó balesetek
- Hőhullám
- Veszélyes ipari üzemek telephelyén bekövetkező szerencsétlenségek

⁸ Kátai-Urbán Lajos: Handbook for the Implementation of the Basic Tasks of the Hungarian Regulation on „Industrial Safety”. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014. 73 o. (ISBN 978-615-5491-70-2)

- Bajba jutott légi jármű
- Terrorcselekmény⁹

A felsorolt veszélyeztető hatások bekövetkezésének vagy veszélyének esetén fontosnak tartom az alábbiakban kiemelni a szervezet más erőkkel való együttműködésének főbb mozzanatait.

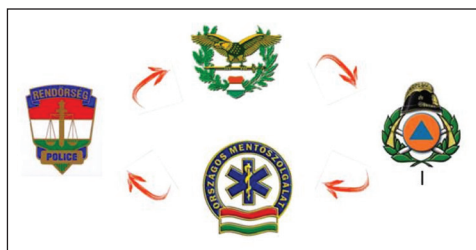
Az együttműködők

Katasztrófák során a károk csökkentését, az emberi élet védelmét jelenti, ha a védelmi szervek megfelelő felkészültséggel, korszerű, komplex tervekkel és magas szintű együttműködési készséggel rendelkeznek. Ennek feltétele a folyamatos koordináció, a közös mentési gyakorlatok szervezése annak érdekében, hogy „éles” helyzetben hatékonyabban tudják a mentést végrehajtani. A tervezés rendszere hazánkban bonyolult, a tervek használata nehézkes. A közeljövőben célszerű sort keríteni a tervrendszer átalakítására és ezeknek a terveknek az összehangolására.¹⁰

A rendőrség a törvény alapján feladatának ellátása során együttműködik az állami és a helyi önkormányzati szervekkel, a társadalmi és a gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal és azok közösségeivel, illetve a megyei (fővárosi) és helyi védelmi bizottságokkal, az Országos Katasztrófavédelemmel, annak megyei (fővárosi) katasztrófavédelmi igazgatóságával, kirendeltségeivel, a Magyar Honvédséggel és alegységeivel, az Országos Mentőszolgálatlal, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatlal és annak regionális intézeteivel, illetve az Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósággal, a polgárőrséggel, speciális mentőalakulatokkal, közüzemi szolgáltatókkal és egyéb civil szervezetekkel.

Az együttműködés területén az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv segítséget nyújt még az állami és a helyi önkormányzati szervek hivatalos eljárásának zavartalan lefolytatásához, továbbá támogatja a helyi önkormányzatoknak és az

állampolgárok közösségeinek a közbiztonság javítására irányuló önkéntes tevékenységét is.

1. ábra: Az együttműködés összefüggései¹¹

⁹ Herczig Imre: A Rendőrség feladatai a katasztrófavédelemben, bemutató, 11–12 diakép.

¹⁰ Hornyacsok Júlia: Földrengés! Fel vagyunk készülve? A lakosság földrengés során való védelmére való felkészülés hazánkban a kárterület és a mentési rendszer tükrében. In: A ZMNE Bolyai János Hadmérnöki Kar és a Hadmérnöki Doktori Iskola on-line tudományos kiadványa, VI. évfolyam 1. szám, 2011. március, 276–295. o. (ISSN 1788-191) (letöltve: 2013. 01. 02.)

¹¹ Készítette: a szerző.

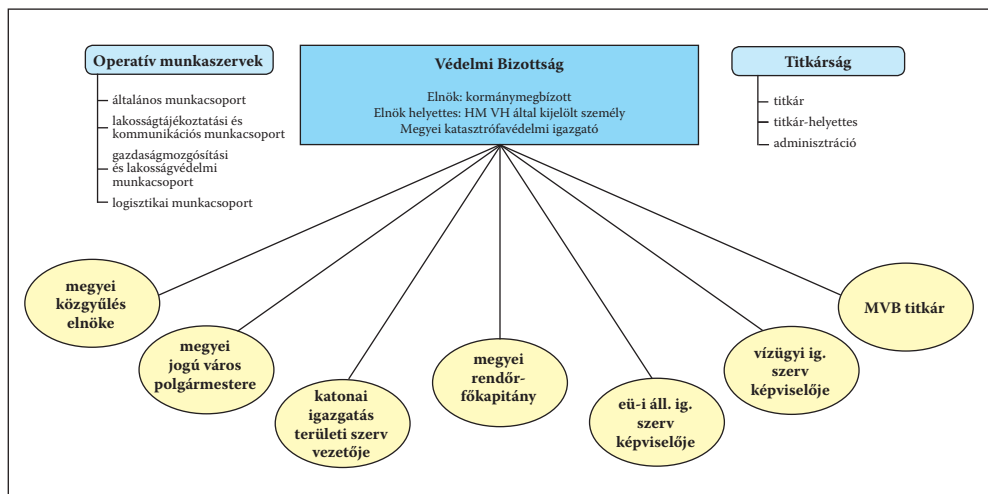
Léteznek, illetve bekövetkezhetnek határon átnyúló katasztrófák, fennállhat azok veszélye is, ezért fontos – főként nemzetközi szerződések alapján – a külföldi és nemzetközi rendvédelmi szervekkel való együttműködés szabályozása.

Együttműködés a katasztrófák elleni küzdelemben

A katasztrófák következményeinek felszámolása során az irányítás és az összehangolt munka szempontjából a legfontosabb a védelmi bizottságokkal való együttműködés. Ez területi szinten a megyei rendőr-főkapitányságok és megyei védelmi bizottságok, illetve helyi szinten a rendőrkapitányságok és helyi védelmi bizottságok között valósul meg, és a hierarchia alapján működik.

Az együttműködés megvalósulása és a hatékonyság érdekében a rendőr-főkapitányság vezetője tagként helyet foglal a megyei védelmi bizottságban, annak operatív törzsének tagjai között pedig a megyei rendőr-főkapitányság rendészeti igazgatója. Ezzel párhuzamosan a rendőrkapitányság vezetője a helyi védelmi bizottság tagja. A cél a közös munkával az, hogy az értesítési feladatrendszert naprakészen tudják tartani, valamint hogy veszély esetén annak alkalmazása ne ütközzön akadályba, illetve a katasztrófavédelmi tervezéssel kapcsolatos rendőrségi feladatok rögzítése, pontosítása a veszély-elhárítási feladattervekben.

Az alábbi ábra szemlélteti azt, hogy a megyei védelmi bizottságban a rendőrségen kívül mely szervezetek szerepelnek még, így teljes az együttműködés.

2. ábra: A védelmi bizottság felépítése¹²

¹² Muhoray Árpád: Katasztrófaelhárítás című előadás, 30. diakép.

Az együttműködés problémái

Az együttműködés vizsgálata során megállapítható az, hogy a rendőrség szervezetén belül – az anyagi-technikai feltételek biztosítása érdekében – szükség van a jelenlegi logisztikai rendszer részbeni átgondolására, hiszen számos esetben előfordul, hogy pl. tüzesetnél a járőröknek szüksége lehet légzésvédő felszerelésre, árvíz esetén speciális vízhatlan felszerelésre. Ezek hiánya kellemetlenséget okoz a munkavégzés során, esetleg gátolja az együttműködés eredményességét, a mentésben való részvételt, hiszen az együttműködők közül így több feladat és nagyobb munka hárul a katasztrófavédelem erőire. Továbbá nagyobb anyagi ráfordítással is járhat az eszközök helyszíni, ad hoc beszerzése, mintha a megelőző időszakban szerezték volna azokat be. Nemcsak a szervezet külső együttműködőivel kell tehát a kapcsolatot napra készen tartani, hanem a belső, gazdasági ellátásnak is fontos feladatai vannak, lehetnek, így a velük való együttműködés rendjének kialakítása, napra készen tartása is növelheti a hatékonyságot.

A rendőrség illetékesei egyetértenek abban, hogy az azonnali bevetethőség biztosításának feltétele, hogy a legszükségesebb tárgyi eszközök (védőfelszerelések, élelmiszer, higiéniai és egészségügyi eszközök) a személyi állományt adó területi szerveknél legyenek készletezve. Fontos megemlíteni még azt, hogy a korábban rendelkezésre nem vagy nem teljesen álló technikai támogatás lehetősége nőtt a televíziócsatornák, az EDR rádióösszeköttetés kiépítése, a gyors adatátviteli sebességgel rendelkező internetkapcsolat kiépítése, több, azonnal igénybe vehető mobiltelefon alkalmazása révén, azonban ezen a területen is vannak még teendők. Az ellátás elosztásának egyenletességére, akár a mennyiségre vagy a minőségre vonatkozóan lehetnek olyan megoldások, amelyek javítanák a színvonalat. Kiemelem például egy olyan rendőrségi számítástechnikai rendszer és felület kifejlesztésének szükségességét, amelyen a védekezéssel kapcsolatos releváns adatok rögzíthetők, lekérdezhetők, valamint a társszervek és a központi szerv részére azonnal átlátható és egyértelmű információt szolgáltat.¹³

Folyamatban van a számítástechnikai rendszer kialakításán túl egy úgynevezett tevékenység-irányítási központ létrehozása. A központ működése nagyban segítené a szervezetek közötti együttműködést, csökkentené a segítségnyújtás idejét is, valamint hatékonyabb csapatmunkát eredményezhetne. További megoldást jelenthet, ha a közös védelmi gyakorlatok számát növelnék, melynek keretében a védekezésben részt vevő erők konkrét szimulált veszélyhelyzetre készülnének, és az azok során előforduló problémák megoldásában fejlesztenék jártasságukat, képességüket.

A hatékonyság növelése érdekében ugyanilyen fontos az „érem másik oldala”, azaz a katasztrófavédelmi szervek állománya. Fontos lenne, hogy ők is megismerjék a rendőrség képességeit, kompetenciáit, működési rendjét abból a szempontból, hogy azokat hogyan

¹³ Hevér Enikő: A Rendőrség együttműködése más szervekkel az árvízvédelem során. Műszaki Katonai Közlöny, XXI. évfolyam, 2011. december, 462–463. o.

lehetne kamatoztatni katasztrófák kezelése során. Ennek jó kezdőlépése az állomány alapképzése, amelybe a más területek szakismeretei is belekerültek. A helyzet további javítását szolgálná az, ha a továbbképzési rendszerben is hangsúlyt helyeznénk az információk, ismeretek kölcsönös cseréjére.

Összegzés

A rendőrség mint állami és fegyveres rendvédelmi szerv főbb tevékenységét vizsgálva megállapítható, hogy az olyan fegyveres rendvédelmi szerv, mely a jelenkori szabályozás értelmében három fontos területre, részre osztható. Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv alapvetően a jogellenes cselekmények megelőzésével és felderítésével, a különféle idegenrendészeti és hatósági feladatok ellátásával foglalkozik. Kiemelt figyelmet fordít a közlekedés területére és a különféle őrzés-védelmi tevékenységek ellátására.

Megállapítható, hogy a szerv alaprendeltetése: a bűncselekmények megelőzése és felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. Ezeket a feladatokat több szakterületen végzi. Ilyenek a bűnügyi, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, határrendészeti és igazgatásrendészeti szakterület, melyek sajátos területek.

A szakterületeket elemezve megállapítottam, hogy alaprendeltetésük mellett ellátják a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a veszélyhelyzet és a váratlan támadás esetén a hatáskörükbe utalt rendvédelmi feladatokat, illetve rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködnek az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kiszorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében is. Megállapítottam továbbá, hogy ezt nevezzük kettős rendeltetésnek, mivel a szakterületek – így maga a szervezet is – elvégzik a hatáskörébe utalt, békeidőszakban alkalmazott tevékenységeket, valamint emellett külön meghatározott és a helyzetnek megfelelő egyéb, a katasztrófavédelmi munkát segítő feladatokat látnak el.

A szakterületek jellemzőit és a katasztrófavédelemben való alkalmazhatóságát vizsgálva megállapítható, hogy a bűnügyi szakterület tevékenysége normál időben és katasztrófák során egyező, hiszen egy katasztrófát kiváltó vagy annak veszélyét keltő alapesemény jogilag lehet szabálysértés vagy bűncselekmény egyaránt. A közrendvédelmi szakterület szintén részt vesz a katasztrófák elleni védekezésben, mely feladat főként csapaterős tevékenység. A közlekedésrendészeti tevékenységek között mind békeidőszakban, mind katasztrófák vagy azok veszélye esetén szerepel például a sebességmérés, a balesetek helyszínén szükséges intézkedések megtétele, a területlezárás vagy a forgalom folyamatosságának fenntartása. Katasztrófaveszély vagy veszélyhelyzet felszámolásából a határrendészeti szakterület is kiveszi részét, mivel többek között a részt vevő erők gyors közúti felvonulását és az államhatáron történő átléptetését elősegítő intézkedéseket hajtja végre, illetve a határon átnyúló katasztrófák során lehet szerepe.

Megállapítható továbbá, hogy a védekezésben és segítségnyújtásban több szervezet együttesen hatékonyabb munkát tud végezni, de ennek feltétele a kölcsönös segítségnyújtás a védekezésben résztvevők között, illetve a mindenre kiterjedő jogszabályi háttér, valamint az összehangolt munka. Ezeket közös gyakorlatok szervezése által lehet tökéletesíteni. Az anyagi-technikai feltételek biztosítása érdekében szükség van a jelenlegi logisztikai rendszer részbeni átgondolására, hiszen ennek hiánya kellemetlenséget okozhat, mivel a megfelelő eszközök hiányában több feladat és nagyobb munka hárulhat más szerv erőire. A folyamatos kapcsolattartás és kommunikáció elengedhetetlen része a szervezetek összehangolt munkájának, szükséges ezért egy egységes rendszer kiépítése és fenntartása, naprakésszé tétele is. A téma jogszabályi háttérét elemezve megállapítható, hogy a rendőrség szervezete és feladatrendszere átalakult, a hatékony munka feltételei megteremtődtek, a rendőrség a katasztrófák során is képes maradéktalanul ellátni az alapfeladatait, a katasztrófák következményeinek felszámolását célzó feladatokban pedig eredményesen tud együttműködni.

A rendőrség tevékenységével kapcsolatos katasztrófavédelmi feladatok ellátásához elengedhetetlen a katasztrófavédelmi felsőfokú képzés fejlesztése és továbbfejlesztése. Ezen képzés Magyarországon a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen folyik.

Irodalomjegyzék

- János Bleszity – Lajos Kátai-Urbán – Zoltan Grósz: Disaster Management in Higher Education in Hungary. *Administrativa un Kriminala Justicija – Latvijas Policijas Akademijas Teoretiski Praktisks Zurnals* 67: (2) pp. 66–70.
- Bleszity János – Kátai-Urbán Lajos: Подготовка специалистов в области промышленной безопасности в Венгрии. *Pozhary i chrezvychajnye situacii: predotvrashenie likvidacia* 11: (2) pp. 53–58.
- Hornyacsek Júlia – Keszely László: A katonai erők, képességek alkalmazása katasztrófák esetén. *Hadmérnök*, 2013. VIII.:(2.) 191–209. o.
- Hornyacsek Júlia: Die gesetzlichen Grundlagen Elemente, Aufgaben der Katastrophenmedizin, und ihre Bestimmung im Schutz gegen Katastrophen. *Hadtudományi Szemle*, VI.: (2.) 152–167. o.
- Hornyacsek Júlia: A katasztrófa-kárterület felderítésének elméleti és gyakorlati kérdései. *Hadmérnök*, VIII. évfolyam 1. szám, 2013. március, 79–98. o. (ISSN 1788-1919) Hornyacsek Júlia: Földrengés! Fel vagyunk készülve? A lakosság földrengés során való védelmére való felkészülés hazánkban a kárterület és a mentési rendszer tükrében. In: A ZMNE Bolyai János Hadmérnöki Kar és a Hadmérnöki Doktori Iskola on-line tudományos kiadványa, VI. évfolyam 1. szám, 2011. március, 276–295. o. (ISSN 1788-191)
- Kátai-Urbán Lajos (szerk.): Handbook for the Implementation of the Basic Tasks of the Hungarian Regulation on „Industrial Safety”. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014, 73 o. (ISBN 978-615-5491-70-2)
- Horváth Hermina – Kátai-Urbán Lajos: Veszély-elhárítási tervezés a vasúti rendező-pályaudvarokon, 7. o.
- Kátai-Urbán Lajos: Establishment and Operation of the System for Industrial Safety within the Hungarian Disaster Management. *Ecoterra: Journal of Environmental Research and Protection*, 2014, 11: (2) pp. 27–45. (ISSN: 1584-7071) Hevér Enikő: A bűncselekményi tényállások megállapításának rendje, a Rendőrség bünyügyi feladatai katasztrófák során, különös tekintettel a 2010. évi vörösiszap-katasztrófára, *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI. évfolyam 1–4. szám, 2011, 291. o.
- Hévér Enikő: A Rendőrség együttműködése más szervekkel az árvízvédelem során. *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI. évfolyam, 2011. december, 462–463. o.
- Herczig Imre: A Rendőrség feladatai a katasztrófavédelemben, bemutató, 11–12 diakép.
- Muhoray Árpád: Katasztrófaelhárítás című előadás, 30. diakép.

Police activities during elimination of the Consequences of Disasters

HEVÉR ENIKŐ

This article presents special police activities, particularly focusing on operations during disasters. After outlining the basic mission the paper intends to review the particular tasks needed during disaster disposal. It discusses the double function of the organisation, along with the demarcation criteria of the two time periods. It also intends to draw attention to the problems arising from the cooperation with counterparts while also suggesting ways to improve interoperability.

Keywords: police, specialty, disaster, elimination, cooperation